

isabet
YAYINLARI

Açıköğretim Lisesi

TARİH

1-2

1 ve 2. Dönem

Başarının olduğu her yerde!

isabet

YAYINLARI

AÇIKÖĞRETİM LİSESİ

TARİH 1 - 2

KONU ANLATIMLI SORU BANKASI

Copyright ©

İSABET YAYINCILIK ve EĞİTİM HİZMETLERİ SAN. TİC. A.Ş

Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır. Bu kitabın tüm hakları **İsabet Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş'**e aittir.

MEB

Bu kitaptaki çıkmış soruların her hakkı **MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğüne** aittir. Hangi amaçla olursa olsun, tamamının veya bir kısmının kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması, yayımlanması **MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün** yazılı izni olmadan yapılamaz. Bu yayın izni telif ücreti ödenerek alınmıştır.

ISBN

978-605-361-793-8

Yazarlar

İsabet Komisyon

Dizgi & Grafik

İsabet Dizgi

Genel Dağıtım

Çamlıca Basım - Yayın ve Dağıtım

Baskı Yeri ve Cilt

Fazilet Neşriyat ve Ticaret A.Ş
(0212) 657 88 00
www.fazilet.com.tr

İnternet Hesapları

www.isabetyayinlari.com
bilgi@isabet.com.tr

isabet.yayincilik

@isabetyayinlari

isabetakademi

isabet **AKILLI
TAHTA**

www.isabetakillitahta.com

isabet **AKADEMİ**

www.isabetakademi.com

SUNUŐ

Değerli ArkadaŐlar,

İsabet Yayınları olarak Açık Öğretim Lisesi sınavlarına en kolay şekilde hazırlanabilmeniz için **KONU ANLATIMLI SORU BANKASI** kitaplarını hazırladık.

Bu kitabı, **MEB müfredatına tamamen uygun, kolay, anlaşılır ve akılda kalıcı** şekilde hazırladık. Ayrıca önemli yerleri vurgulayıp "tablo", "resim" ve "uyarı"larla konunun dikkatinizi çekmesini amaçladık.

Konuları anlatırken **çıkıŐmış soruları çözümleriyle** beraber verdik.

Her konunun ardından testleri çözüerek öğrendiklerinizi ölçebilirsiniz.

Ayrıca bu kitabın ders anlatım videolarını **isabetakademi.com** adresinden ya da **Youtube İSABET AKADEMİ** kanalından izleyebilirsiniz. Bu kitabın dijital sürümünü **isabetakillitahta.com** adresinde bulabilirsiniz.

İsabet Yayınları ile yolunuz da AÇIK, ufkunuz da!

Hayat boyu başarılar dileriz...

İÇİNDEKİLER

TARİH - 1

ÜNİTE : 1 Tarih Bilimine Giriş	7
ÜNİTE : 2 Kadim Dünyada İnsan	25
ÜNİTE : 3 İlk ve Orta Çağlarda Avrasya	61

TARİH - 2

ÜNİTE : 1 İslam Medeniyetinin Doğuşu	87
--	----

TARİH

1

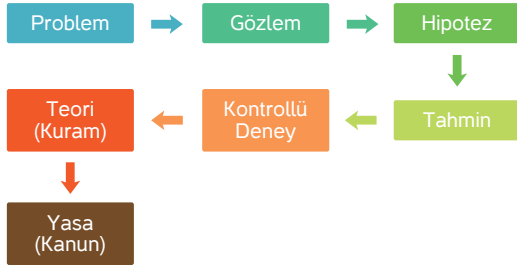
Tarih Bilimi

Tarih bilimi, insanın yeryüzündeki serüvenini anlama ve anlamlandırma çabasıdır.

Tarih Biliminin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi

Beşerî (insanla ilgili) ve sosyal bilimlerle, fen bilimleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları aşağıdaki diyagramda inceleyelim.

→ Fen bilimleri, **deney**, **gözlem** ve **laboratuvar ölçümlerini** kullanır, **hipotez** öne sürer, **tez-antitezi** sorgular ve **kurama** (teori) ulaşır ya da ulaşamaz.

→ Sosyal bilimler, **kaynak arama**, **sınıflandırma**, **çözümleme**, **eleştirme** ve **sentezleme** aşamalarıyla araştırma basamaklarını süreçlendirir.

Sosyal Bilimler

- Psikoloji
- Sosyoloji
- Coğrafya
- Sosyal Antropoloji
- Yönetim
- Tarih
- Hukuk
- Siyasal Bilimler
- Dil Bilimi
- Demografi

Fen Bilimleri

- Fizik
- kimya
- matematik
- tıp
- zooloji

Tarih bilimi araştırmalarında diğer bilim disiplinleriyle ilişkiye geçer ve bu disiplinlerin verilerinden istifade eder.

Diğer disiplinlerle **prehistorik** (tarih öncesi) ve **historik** (tarihî) devirlerde kurulan ilişkiyi aşağıdaki tabloda inceleyelim.

Tarih Öncesi Devirler
Arkeoloji
Etnografya
Coğrafya
Kimya
Antropoloji
Paleontoloji

Tarih Devirleri
Paleografya
Filoloji
Sosyoloji
Diplomatik
Epigrafi
Kronoloji
Psikoloji
Nüvizmatik
Heraldik
Toponomi
Onomastik
Jeneoloji

Bu bilim disiplinlerinin hangi alanda çalışmalar yaptıklarını araştırıp öğreniniz.

isabet

Tarihî Vak'a ile Tarihî Vakıa Arasındaki Farklar

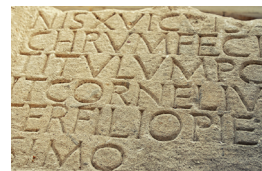
Tarihî vak'alar (olaylar) bir kerede (ya da ânda) meydana gelirken, **tarihî vakıalar** (olgular) tekrar edebilir ve uzun bir süreçte gerçekleşir.

Mesela Anadolu'nun Türkler tarafından fethinin başlaması (1071'den itibaren) bir tarihî vak'a iken, Anadolu'nun Türkleşmesi, Müslümanlaşması hâdiseleri uzun bir süreçte dayanan ve hâlâ devam eden tarihî vakıalardır.

Kaynaklar

Tarih Biliminin Kaynakları

Tarih biliminin kaynaklarıyla ilgili aşağıdaki şemayı inceleyelim.

Yazılı ve yazısız kaynaklar

Yazılı kaynaklar	tablet, kitabe, papirüs, parşömen, ferman, antlaşma, berat gibi kaynaklardır.
Yazısız kaynaklar	resim, anıt, çanak - çömlek, heykel, tarih öncesi dönem masal, hikâye, efsane ve mitolojik anlatılardır. Şimdi de kaynağın olduğu dönem ve tarihçilerin kullanım sırasına göre kaynakların, sınıflandırıldığı aşağıdaki tabloyu inceleyelim.

Birinci elden kaynak, tarihi olayın geçtiği döneme ait bulgulardır.

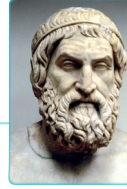
İkinci elden kaynak, olayın geçtiği döneme yakın ya da o devrin kaynaklarından yararlanılarak meydana getirilmiş kaynaklardır.

Şimdi de bütün bilgilerimizi aşağıdaki tabloda pekiştirelim.

Döneme ve Tarihçinin Kullanım Önceliğine Göre Tarih Kaynakları	Birinci Elden Kaynaklar	Tarihi olayın geçtiği döneme ait her türlü bulgudur. Örnek: Çanakkale Savaşı'na katılan bir askerin mektubu
	İkinci Elden Kaynaklar	Olayın geçtiği döneme yakın ya da o dönemin kaynaklarından yararlanılarak meydana getirilen eserlerdir. Örnek: Halil İnalıcık'ın eseri
Bilgi Veren Kaynağın ve Malzemenin Türüne Göre Kaynaklar	Yazılı Kaynaklar	Ferman, mühür, para, gazete, hatıra vb.
	Sözlü Kaynaklar	Destan, efsane, hikaye, şiir vb.
	Kalıntılar	Arkeolojik buluntular; taş, toprak, kemik, madenden yapılmış eşyalar, mezarlar vb.
	Çizili, Sesli ve Görüntülü Kaynaklar	CD, film, fotoğraf, resim vb.

Tarih Biliminin Serüveni

Tarihçiliğin serüvenine öncü şahsiyetleri tanıyarak başlayalım. İbn Haldun ve Herodot. Biri "Doğu Medeniyeti'nin batısından" diğeri "Batı Medeniyeti'nin doğusundan" iki değerli bilgin...

Herodot'a Batılılar "Tarihin Babası" derler. Eski Yunan'da yaşamış. Historia (Tarih) isimli eserinde, olayları yansız ve belgeli bir şekilde anlatmış. Kendisinden önce yazılmış kronolojiye dayalı çalışmalardan bu yaklaşımla ayırmış. Hikâyeci Tarih yazıcılığının ilk temsilcisi olmuştur.

Endülüste (ki Müslümanların İspanyası'dır.) yaşayan İbn Haldun, *historiyografinin, sosyolojinin ve iktisadın öncüsü*. Kitâbü'l-İber isimli eserine giriş kitabı olarak yazdığı Mukaddime isimli kitabında devletlerin kuruluş, yükseliş ve yıkılışlarıyla ilgili nazariyeleri pek çok sosyal bilimciyi derinden etkilemiştir.

Diğer öncülerden de bahsedelim isterseniz.

Tukidides, Eski Yunan'ın bir diğer ünlü tarihçisi. Mensup olduğu milleti harekete geçirmek için, ulusal değerleri ve ahlâkı ön plana çıkartıyor. Bu sebeple "**Öğretici Tarihçilik**" onunla başlamış kabul ediliyor.

Nâima, Osmanlı'daki ilk vakanüvisimiz. Tarihî hadiseleri olaylar dizisi görmüyor. **Toplumsal boyutlarıyla, belge-li** bir şekilde nakledilmesi gerektiğini düşünüyor Naima Efendi.

Leopold von Ranke, Almanya'da yaşamış 19. yüzyıl tarihçilerinden. Araştırmacılar onun görüşlerinin etkisiyle **birinci elden kaynaklara daha fazla eğilmeye** başlamışlar. Ranke, uluslararası siyasette tarih biliminin değerinin artmasına katkı sağlamış.

Ahmet Cevdet Paşa, Osmanlı'nın son yüzyılında yetişen çok değerli bir âlim, tarihçi, şair, hukukçu ve devlet adamı. Mecelle isimli İslâm medeni hukukunu hazırlayan Cevdet Paşa, **Encümenidâniş** isimli Osmanlı bilim akademisine yazdığı üç ciltlik değerli eseri **Tarih-i Cevdet** ile dikkat çekiyor.

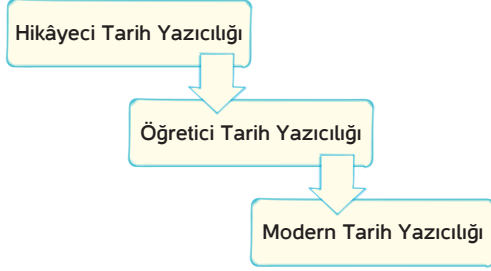
Fernard Braudel, Fransa'da Marc Bloch ve Lucien Febvre'nin başlattığı "**Annales Okulu**"nun en önemli temsilcisi. **Akdeniz ve Dünyası** isimli eserinde 16. yüzyıl Osmanlı - İspanyol rekabetini, coğrafya, tarım, teknoloji ve fikir çerçevesinde incelemiştir.

Halil İnalıcık, önemli Osmanlı tarihçilerinden. Osmanlı Devleti'yle ilgili çalışmaları dünyadaki birçok tarihçiyi etkileyen İnalıcık çalışmalarıyla Türk tarihinin aydınlatılmasına önemli bir katkıda bulunmuş.

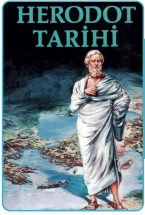

Tarih Yazıcılığı

Tarih yazıcılığının eski dönemlerden günümüze değişimini aşağıdaki diyagramda inceleyelim.

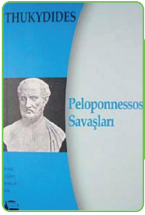

Tarih yazıcıları kadim dünyayı keşfetmemize yardımcı olan değerli âlimler. Eserleri ve yöntemlerini beraberce aşağıdaki tabloda inceleyelim

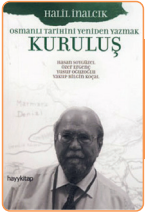
HİKÂYECİ TARİHÇİLİK

Yer ve zaman belirtilmekte beraber, sebep-sonuç üzerinde durulmuyor bu tarih yazıcılığında. Hikâyeler, mitolojik öğeler ve efsaneler aktarılır.

ÖĞRETİCİ TARİHÇİLİK

Millî birlik ve beraberliğin sağlanması, tarihten dersler çıkarılması, ahlaki değerlerin geliştirilmesi gayesi dikkat çekmektedir bu tarih yazımında.

MODERN TARİHÇİLİK

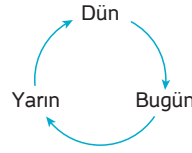
Tarihi hadiselerin siyasî, içtimai (sosyal), iktisadi ve kültürel boyutları belgelendirilip tarafsız bir şekilde anlatılır.

Tarih Biliminin Anlamı ve Anlamlandırılması

Geçmişin Anlamı

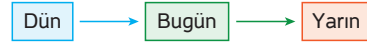
İnsanı ve insanlığı anlayabilmek ve karşılaştığımız meselelere çözüm üretebilmek için “geçmişin anlamı”nı, “nasıl”lığını idrak etmeliyiz.

Döngüsel ve Doğrusal Zaman Tasavvuru (Anlayışı)

Döngüsel zaman tasavvuru (anlayışı), yaşadığımız şeylerin evrende sürekli tekrar etmesi tasavvurudur. “Tarih tekerrürden ibarettir.” anlayışıdır.

Doğrusal zaman tasavvuru (anlayışı), zamanın geçmiş - gelecek ekseninde sonsuz şekilde uzandığı şeklindeki tasavvurdur.

Tarihin Geçmiş Anlamlandırması

Tarih geçmişini bugünde anlamlandırma çabasıdır. Bugünün sorunlarını geçmişin sorgulanmasıyla *anlama / anlamlandırma çabasıdır Tarih*.

Tarihin Anlam Arayışı ve Ne Olup Ne Olmadığı

Tarih zaman (kronoloji) ve geçmiş anlamındadır. Bilim olarak tarihçinin eylemlerini açıklayan aşağıdaki blok listeyi inceleyelim.

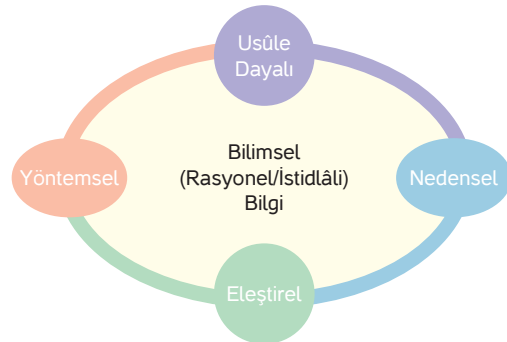

Tarihin Sosyal Bilim Dallarına Katılması

İbn Haldun'un Tarihi Bilim Hâline Getirmesi

İbn Haldun'un, hadiselerin sebep ve sonuçlarını meydana çıkarma şeklindeki yaklaşımı, **Tarih**'i bilim haline getirmiştir.

İbn Haldun'un temellendirdiği esasları aşağıdaki grafikte inceleyelim.

Şemadan yola çıkarak şu yargılara varabiliriz:

- Bilim **yöntemseldir**, belli bir usûle (yönteme) dayanır.
- Bilim **kavramsaldır**, gündelik dil, eşya ya da nesnelere değil, kavramlarla anlaşılır, anlatılır, kavratılır, iletirilir.
- Bilim, **nedenseldir**, neden sonuç ilişkisinden yola çıkarak olayların “nasıl”lığını ve “niçin”liğini temellendirir ve açıklar.
- Bilim **eleştireldir**, doğrular, yanlışlar, eleştirebilir, eleştirilebilir, gelişime ve değişime açıktır.

Örnek

- Bilim belli bir yönteme dayanır.
- Bilim gündelik dil, eşya ya da nesnelere değil, kavramlarla anlaşılır.
- Bilim, neden sonuç ilişkisinden yola çıkarak olayların “nasıl”lığını ve “niçin”liğini temellendirir ve açıklar.
- Bilim doğrular, yanlışlar, tenkit eder, gelişime ve değişime açıktır.

Tarih öğretmeni tarafından sınıf tahtasına yazılan bu bilgilere göre, bilimin;

- I. kavramsallık,
- II. eleştirelilik,
- III. nedensellik

hususiyetlerinden hangilerini taşıdığı söylenebilir?

A) Yalnız I	B) I ve II
C) II ve III	D) I, II ve III

Çözüm

Bilimin meseleleri gündelik dil, eşya ve nesnelere değil kavramlarla (mefhum) açıklaması **kavramsallık**, eleştirel (tenkitçi) bir tutum benimsemesi **eleştirelilik**, “nasıl”lık ve “niçin”liği temellendirip açıklaması **nedensellik** hususiyetini taşıdığını gösterir.

Cevap D